

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ-ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΟΥΝΕΛΑΣ

Νεοζηλανδοί

στην άμυνα και στο Ελληνικό αντάρτικο
1941-1945

ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ

Η μάχη στη Βεύη

Η πρώτη μάχη των Συμμάχων ενάντια στη γερμανική κάθοδο έγινε στις 10 Απριλίου βόρεια της Βεύης. Η γερμανική δύναμη είχε περάσει από τα στενά του Μοναστηρίου και αιαιοτελείτο από το 40^ο Σώμα Πάντισερ. Η άμυνα περιλάμβανε μόνο μέρος της συμμαχικής δύναμης (Αυστραλών, Βρετανών και Νεοζηλανδών) και την ελληνική 21^η Ταξιαρχία στα δυτικά και το Δωδεκανησιακό Σύνταγμα στα ανατολικά των στενών. Άλλα τμήματα των Συμμάχων βρίσκονταν στο Αμύνταιο, στην Κοζάνη και άλλα αναμένονταν να έρθουν από τον Πειραιά (McClymont, 1959: 189-192). Το δε κυρίως και μεγαλύτερο μέρος των συμμαχικών δυνάμεων διατάχτηκε να πάρει θέση στα στενά του Αλιάκμονα μεταξύ Ολόμμου και Σερβίων. Στη συνέχεια, την επομένη, 11^η Απριλίου, η επίλεκτη δύναμη των SS υπό τη διοίκηση του Josef «Sepp» Dietrich, που περιλάμβανε τμήμα της Leibstandarte Adolf Hitler (όλοι τους σκληροπυρηνικοί του 3^{ου} Ράιχ), κατέλαβε τη Βεύη. Οι συμμαχικές δυνάμεις μετά από την κρούση στη Βεύη συγκέντρωσαν την άμυνά τους λίγο νοτιότερα, στη θέση Κλειδί. Μετά από σκληρή μάχη οι Γερμανοί υπερίσχυαν και κατάφεραν να διασπάσουν και την άμυνα των Συμμάχων στο Κλειδί.

Η νεοζηλανδική υποστήριξη στην άμυνα στη Βεύη και το Κλειδί απαρτιζόταν από δύο λόχους του 27^{ου} Τάγματος Οπλοπολυβόλων (MG) και τρεις διμοιρίες οπλοπολυβόλων που είχαν διαμοιραστεί στο κέντρο για ενίσχυση της 19^{ης} Αυστραλιανής Ταξιαρχίας. Νοτιότερα τοποθετήθηκε μεταξύ Φλάμιουρου και Ευνού Νερού ένας νεοζηλανδικός λόχος και επίσης δύο νεοζηλανδικοί ουλαμοί πυροβολικού προσκολλήθηκαν στην εφεδρική δύναμη στην Πέρδικα, όπου βρισκόταν η διοίκηση. Η διοίκηση της όλης επιχειρήσεως στη Βεύη είχε δοθεί στον Αυστραλό ταξίαρχο George Vasey, υπό τη γενική επίβλεψη του Αυστραλού στρατηγού Mackay, με τη γενική ονομασία Δύναμη Mackay. Οι συμμαχικές δυνάμεις στη Βεύη περιλάμβαναν και τα εξής βρετανικά τμήματα: 1/Rangers της 1^{ης} Θωρακισμένης Ταξιαρχίας (Armoured Brigade του ταξίαρχου H. Charrington), 2^ο Βασιλικό Πυροβολικό (Royal Horse Artillery), και την 64^η Μεσοία Πυροβολαρχία (Medium Regiment). Στη βρετανική αυτή δύναμη των πυροβόλων συμμετείχε και το αυστραλιανό 2/1^ο Αντι-αρματικό Σύνταγμα (Anti-tank Regiment) για να αντιμετωπίσουν τα γερμανικά τανκς (Ewer, 2009: 109).

Η γερμανική δύναμη υπερέβαινε την οποιαδήποτε σύγκριση σε όπλα και σε μηχανικά μέσα. Το γερμανικό οπλοπολυβόλο MG34 έχει τη διπλή ταχύτητα του βρετανικού Vickers, και το StuG III τανκ είναι άπρωτο από το αντι-τανκ οπλοπολυβόλο των δύο λιμπρών των Συμμάχων (McClymont, 1959: 213, επίσης Ewer, 2009: 115 και για το σύνολο του οπλισμού βλέπε Γρηγοριάδης, 1976: 64 και ΔΙΣ, ενθ. αν.: 121). Ένα άλλο όπλο που διέθεταν οι γερμανικές δυνάμεις ήταν το αυτόματο 37-millimetre αντιαεροπορικό κανόνι που μπορούσε με μεγάλη ευκολία να χτυπήσει χαμηλά ιπτάμενα αεροπλάνα, όπως και έγινε εναντίον της RAF έξω από τη Βεύη (Ewer, 2009: 123). Αυτά είναι μερικά

από τα όπλα που χρησιμοποίησαν οι γερμανικές δυνάμεις στη Βεύη και ευαισθητοποίησαν τους Συμμάχους για τα μειονεκτήματα που παρουσίαζε ο δικός τους οπλισμός.

Μια από τις αιτίες για την αδυναμία των Συμμάχων να κρατήσουν περισσότερα στο Κλειδί ήταν πως είχαν τοποθετηθεί αραιά σε γραμμή μεγάλου μήκους και επίσης λόγω υψόμετρου οι καιρικές συνθήκες ήταν τέτοιες που πολλοί υπέφεραν από κρυοπαγήματα. Πάνω απ' όλα φαίνεται πως επικράτησε πανικός κατά την τελευταία επίθεση του εχθρού λόγω έλλειψης συντονισμού και επικοινωνιών. Ο Παπάγος επικρίνει τους Αυστραλούς (Mackay Force) ότι δεν πολέμησαν με υπευθυνότητα και άφησαν απροστάτευτα τα ελληνικά τμήματα (Παπάγος, 1953: 372). Ο Ewer αποδίδει την ήττα των Συμμάχων στο ότι εφάρμοσαν παλαιομοδίτικες τακτικές και δεν έκαναν σωστή χρήση των τανκς σε συνδυασμό με το πεζικό (Ewer, 2009: 138-140).

Δύο μέρες αργότερα, στις 12 Απριλίου, διατάχθηκαν οι συμμαχικές δυνάμεις σε σταδιακή ενσυχώρηση στα χωριά Ροδόνα και Σωτήρα απ' όπου θα μεταφέρονταν για να ενωθούν με τις υπόλοιπες συμμαχικές δυνάμεις στον Αλιάκμονα. Η συμμαχική δύναμη είχε υποστεί σοβαρές απώλειες σε σύγκριση με τις απώλειες των Γερμανών (McClymont, 1959: 209-210). Η μάχη της Βεύης μπορεί να μην κράτησε για πολύ, αλλά οι απώλειες πράγματι ήταν σημαντικές, ιδιαίτερα για τα αυστραλιανά Τάγματα 2/8 στα ανατολικά και 2/4 στα δυτικά του Κλειδιού, γιατί στην τελική επίθεση που δέχτηκαν έχασαν επικοινωνία και επαφή με την υπόλοιπη δύναμη και διαλύθηκαν στην υποχώρηση σε αταξία. Το Ελληνικό Σύνταγμα των Λωδεκανησίων, που ήταν και αυτό ανατολικά τοποθετημένο, έμεινε απροστάτευτο με περίπου 1.200 τραυματίες τους οποίους η αυστραλιανή διοίκηση ανεύθυνα δεν έστειλε αρκετά οχήματα για να τους μεταφέρει (Ewer, 2009: 128). Στο γεγονός αυτό φαίνεται να αναφέρεται ο Παπάγος ότι η Δύναμη Mackay συμπεριφέρθηκε ανεύθυνα. Η δε 21^η Ελληνική Ταξιαρχία που βρισκόταν δυτικά υποχώρησε και ενώθηκε με τις Ελληνικές Μεραρχίες (12^η και 20^η) οι οποίες οδηγούνταν πεζή για τη δημιουργία γραμμής Κλεισούρα-Βλάστη-Σιάτιστα, αλλά βρέθηκαν αντιμέτωπες με γερμανικά τμήματα που είχαν βγει εμπρός.

Η 9^η Πάνσορ Μεραρχία διατάχτηκε να συνεχίσει νότια. Στην περιοχή του χωριού Σωτήρα και της λίμνης Βεγορίτιδας καθώς και νότια της Πτολεμαΐδας έγιναν σφοδρές μάχες μέχρι που να καταφέρουν μετά δυσκολίας τα συμμαχικά στρατεύματα να απεμπλακούν (McClymont, 1959: 210-214). Παράλληλα η γερμανική διοίκηση μετά τη μάχη στο Κλειδί έστειλε ένα τμήμα (SS «Adolf Hitler» Division) προς την Κλεισούρα-Καστοριά με σκοπό να κτυπήσει το αρχηγείο του ελληνικού στρατού που βρισκόταν στην περιοχή της Κορυτσάς. Το ελληνικό γενικό στρατηγείο, όμως, στις 9 Απριλίου είχε ήδη διατάξει τον Τσολάκογλου να αποσύρει τα στρατεύματα από την Κορυτσά και έτσι αποφεύχθηκε η σύγκρουση (Κολιούριος, 1977: 266).

Για τους Συμμάχους η μάχη στη Βεύη/Κλειδί ήταν η πρώτη εμπειρία. Απέδειξε, όμως, ότι μπορούσαν να επιφέρουν σοβαρές δυσκολίες στον εχθρό με την τακτική άμυνα-υποχώρηση, αν αμύνονταν σε στενούς διαύλους. Και ακριβώς αυτό εφάρμοσαν εφεξής και πάνω απ' όλα διαπίστωσαν ότι πρέπει να κρατούν μια συμπαγέστερη συνοχή

των δυνάμεών τους και να μην αραιώνονται. Το άλλο μειονέκτημα που διαπίστωσαν ήταν ότι οι μετακινήσεις των στρατευμάτων και του εξοπλισμού κατά την υποχώρηση στην επόμενη αμυντική θέση ειρρόκειτο να είναι εξαιρετικά δύσκολες. Το έδαφος ήταν ορεινό και οι δρόμοι, αν υπήρχαν, ήταν ανώμαλοι. Επίσης γνώριζαν πλέον ότι οι αηλεείς επιθέσεις της εχθρικής αεροπορίας κατά την άμυνα, αλλά και κατά την υποχώρηση, αποτελούσαν την κατ' εξοχήν απειλή.

Οι μάχες στον Αλιάκμονα και στον Πλαταμώνα

Ενώ ο Παπάγος νωρίτερα είχε αρνηθεί να θέσει τον ελληνικό στρατό στο πλευρό των Συμμάχων, και ενώ στο μεταξύ ο στρατηγός Μπακόπουλος της 2^{ης} Στρατιάς είχε παραδώσει τη γραμμή Μεταξά στις 9 Απριλίου, μετά την άμυνα της Βεύης (και αμέσως μετά στο Κλειδί), ο Παπάγος τελικά διέταξε τα δύο ελληνικά τμήματα (Μεραρχίες 12 και 20) προς ενίσχυση των Συμμάχων. Στον Αλιάκμονα κατάληξε η νέα γραμμή άμυνας των Συμμάχων, η οποία έβαινε από τις δυτικές πλαγιές του Ολύμπου μέχρι τα Σέρβια και δυτικότερα. Τα ελληνικά τμήματα, όμως, δεν πρόλαβαν να φτάσουν για να πάρουν μέρος, όπως και προαναφέραμε.

Το γεγονός αυτό σχετίζεται με την καθυστέρηση του Παπάγου να κινητοποιήσει την ελληνική δύναμη όπως είχε συμφωνήσει στις 4 Μαρτίου με τους εκπροσώπους της βρετανικής κυβέρνησης και στρατιωτικής διοίκησης (Eden, Dill, Wavell και Palairat). Η συμφωνία περιλάμβανε 3 μεραρχίες και 7 τάγματα μετά από πολλές παρεξηγήσεις και πιέσεις και από τους Βρετανούς και από τον Έλληνα Βασιλιά (βλ. Κολιορούλος, 1977: 250-254). Συγκεκριμένα η καθυστέρηση οφείλεται στο ότι ο Παπάγος αποφάσισε τη μετακίνηση της ελληνικής δύναμης στη συμμαχική άμυνα στον Αλιάκμονα στις 12 Απριλίου, όταν διέκρινε πως τα γερμανικά στρατεύματα σύντομα θα κυκλώσουν τον ελληνικό στρατό. Αλλά ήταν πλέον πολύ αργά.

Η καθυστέρηση αυτή κόστισε το τραγικό αποτέλεσμα της διάλυσης των ελληνικών αυτών τμημάτων, αφού οι Γερμανοί πρόλαβαν και πέρασαν εμπρός. Οι μετακινήσεις που έπρεπε να γίνουν ήταν χρονοβόρες και ο ελληνικός στρατός δεν διέθετε τα μεταφορικά μέσα που χρειαζόνταν. Η δε δύναμη Wilson δεν κατάφερε να προσφέρει τη συμφωνηθείσα βοήθεια πυροβολικού και αντιαρματικών μονάδων προς υπεράσπιση των μετακινήσεων του ελληνικού στρατού. Ως αποτέλεσμα στις 13-14 Απριλίου οι γερμανικές δυνάμεις έκοψαν την κάθοδο των ελληνικών τμημάτων νότια προς τα Γρεβενά, οδηγώντας τα τελικά στη διάλυση. Η νεοζηλανδική επίσημη Ιστορία παρατηρεί πως οι επαφές συντονισμού μεταξύ Παπάγου και Wilson καταλήγουν σε παρεξηγήσεις παρά σε συνεργασία (McClymont, 1959: 200-203). Αυτή η παρατήρηση συνάδει με την εμπειριστατωμένη ανάπτυξη του θέματος από τον John Κολιορούλος για τις παρερμηνείες στα συμφωνηθέντα μεταξύ Παπάγου και Συμμάχων (βλ. Κολιορούλος, 1977: Κεφάλαιο VIII).

Θα πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι και η στρατιωτική διοίκηση των Γερμανών προσαρμοζόταν συνεχώς στις νέες συνθήκες. Ο Γερμανός αρχιστράτηγος List στις 12 Απριλίου διαμόρφωσε την κάθοδο των στρατευμάτων του ως εξής: το 18^ο Σώμα μέσω Βέροιας και Κατερίνης θα προχωρήσει γρήγορα προς Λάρισα, δηλαδή η 2^η Πάντσερ Μεραρχία προς Λάρισα μέσω Πλαταμώνα και του στενού του Δυτικού Ολύμπου, η 9^η Πάντσερ Μεραρχία του 40^{ου} Σώματος από Γιουγκοσλαβία να κινηθεί μέσω Κοζάνης και Αλιάκμονα προς Λάρισα, η 73^η Μεραρχία προς Καστοριά καθώς και η SS «Adolf Hitler» Με-

ραρχία με την 5^η Πάντσερ Μεραρχία μέσω στενού Κλεισούρας προς Καστοριά στέλνοντας ενισχυμένο τμήμα να κτυπήσει το ελληνικό αρχηγείο στην Κορυτσά (McClymont, 1959: 218-219). Αυτή η τελευταία δύναμη, η οποία εστάλει δυτικά είναι που διέλυσε τις ελληνικές μεραρχίες σταδιακά από Κλεισούρα μέχρι Μέτσοβο, από 13 έως 16 Απριλίου.

Εκτός από την αμυντική γραμμή που έστησαν οι Σύμμαχοι στον Αλιάκμονα, από την άλλη μεριά του Ολύμπου, στον Πλαταμόνα είχε τοποθετηθεί παράλληλη αμυντική γραμμή. Σκοπός, εδώ, και στις δύο τοποθεσίες ήταν να κρατήσουν τον εχθρό κατά τον μέγιστο δυνατό χρόνο για να δοθεί η ευκαιρία σταδιακής και ασφαλέστερης υποχώρησης. Ήταν σαφές ότι δεν είχαν τη δύναμη να καθηλώσουν τον εχθρό παρά μόνο να τον φθείρουν. Και οι δύο θέσεις, στον Αλιάκμονα και Πλαταμόνα, προσφέρονταν για άμυνα και τα συμμαχικά στρατεύματα είχαν σχετικά λίγο περισσότερο χρόνο για καλύτερη οχύρωση από ό,τι είχαν προλάβει να κάνουν στη Βεΐη. Οι δε καιρικές συνθήκες με χιόνι και ομίχλη δυσχέραιναν τις αεροπορικές επιθέσεις των Γερμανών, ευνοώντας κάπως τους αμυνόμενους.

Με διαταγή του Wilson που είχε εκδοθεί στις 8 Απριλίου, η διάταξη άμυνας των συμμαχικών στρατευμάτων πήρε θέση κυρίως νότια του Αλιάκμονα. Για τους Νεοζηλανδούς που μέχρι τότε το κύριο μέρος των δυνάμεών τους βρισκόταν στη γραμμή Βέροια-Κατερίνη, η μετακίνηση και διάταξη στον Αλιάκμονα είχε περίπου ως εξής: Η 6^η Νεοζηλανδική Ταξιαρχία (Τάγματα 24,25,26) στην αρχή πήρε θέση μεταξύ της 5^{ης} Νεοζηλανδικής Ταξιαρχίας και των αυστραλιανών δυνάμεων που εκτεινόταν δυτικά. Τελικά, όμως, πέρασε πίσω για να δημιουργήσει οπισθοφυλακή καλύπτοντας το έδαφος από Ελασσόνα μέχρι Τύρναβο. Η 5^η Ταξιαρχία (τάγματα: 22, 23 και 28) είχε θέση στις πλαγιές του Ολύμπου, δηλαδή κυρίως στην περιοχή του Αγίου Δημητρίου. Η 4^η Νεοζηλανδική Ταξιαρχία πήρε θέση στα στενά των Σερβίων (Τάγμα 20^ο δυτικά, 19^ο στο κέντρο και 18^ο ανατολικά). Επιπλέον οι δυνάμεις αυτές υποστηρίζονταν από τμήμα του νεοζηλανδικού πυροβολικού και της αντιαρματικής πυροβολαρχίας και από ένα μέρος των νεοζηλανδικών πεδινών συνταγμάτων, τα οποία κατέληξαν από Δεσκάτη μέχρι Ελασσόνα, νότια από την 6^η Ταξιαρχία. Τα τμήματα Πρώτων Βοηθειών εγκαταστάθηκαν νότια από το κέντρο της 4^{ης} Νεοζηλανδικής Ταξιαρχίας, αλλά το Γενικό Νοσοκομείο των Νεοζηλανδών βρισκόταν στα Φάρσαλα από τις 22 Μαρτίου.

Οι θέσεις των αμυνομένων σε καμιά περίπτωση δεν θα πρέπει να εννοηθούν ως σταθερές, έτσι όπως τις περιγράφουμε. Από τις 6 Απριλίου και στη συνέχεια βλέπουμε μια συνεχή κινητικότητα και αλλαγές στις θέσεις τους. Και όταν αναφερόμαστε στη θέση μιας ταξιαρχίας δεν πάει να πει ότι στο σύνολό της βρισκόταν στο αναφερόμενο σημείο. Εδώ, γενικεύουμε για να δώσουμε κατά προσέγγιση το περίγραμμα του χώρου και των θέσεων. (Για μια λεπτομερή περιγραφή των κινήσεων στην Άμυνα των νεοζηλανδικών στρατευμάτων στην Ελλάδα (εκτός Κρήτης) βλέπε McClymont (1959), για παράδειγμα, περιγραφή θέσεων σ. 254 κ.ε.).

Η μεταφορά των Νεοζηλανδών από την Κατερίνη σημαίνει ότι η προετοιμασία άμυνας που είχε γίνει από τα συμμαχικά στρατεύματα εκεί (γραμμή Βέροια-Κατερίνη)

πήγε χαμένη. Η μεταφορά προσωπικού και υλικού στη γραμμή του Αλιάκμονα με κακοκαιρία και χιόνι έγινε με μεγάλες δυσκολίες και ακόμη δυσκολότερη ήταν η κατάσταση για την 16^η Ταξιαρχία των Αυστραλών (με τρία τάγματα πεζικού), τα οποία αναγκάστηκαν να κινηθούν από τη Βέροια, πεζοπορώντας όλη την απόσταση γύρω στα 60 χιλιόμετρα με τις εξαρτήσεις και το υλικό στην πλάτη και σε υποζύγια. Αυτή η αυστραλιανή δύναμη τοποθετήθηκε βορειοδυτικά από τα στενά των Σερβίων. Τα 22^ο, 23^ο και 28^ο Νεοζηλανδικά Τάγματα της 5^{ης} Ταξιαρχίας είχαν θέση ανατολικά σε υψηλά σημεία στον δυτικό Όλυμπο.

Η επίθεση των Γερμανών άρχισε στις 14 Απριλίου. Τα γερμανικά τμήματα έπρεπε να στήσουν γέφυρες τις οποίες είχαν καταστρέψει οι Σύμμαχοι, αφού πέρασαν το ποτάμι. Οι θέσεις των Νεοζηλανδών ήταν προνομιακές και κατάφεραν να κρατήσουν έστω και προσωρινά τον εχθρό. Το 19^ο Τάγμα των Νεοζηλανδών έκανε θραύση στον γερμανικό στρατό.

Ο Παπάγος καθυστερημένα, όπως έχουμε ήδη επισημάνει, διέταξε τα ελληνικά τμήματα να κινηθούν με κατεύθυνση νότια προς Γρεβενά. Στις 14 Απριλίου τα γερμανικά στρατεύματα σε σκληρή μάχη στο πέρασμα της Καστοριάς (Κλεισούρα), εμπόδισαν τις προσπάθειες και τους απομόνωσαν. Παρά τους ελιγμούς που προσπάθησε να πετύχει η διοίκηση των ελληνικών δυνάμεων στη συνέχεια, σταδιακά από 14 έως 18 Απριλίου τα ελληνικά στρατεύματα διαλύθηκαν από Κλεισούρα μέχρι το πέρασμα του Μετσόβου από την Ταξιαρχία των SS «Adolf Hitler».

Τα ελληνικά στρατεύματα στο σύνολό τους (στην Ήπειρο και Δυτική Μακεδονία) αποτελούσαν ένα εξαιρετικά ισχυρό δυναμικό και θα έπρεπε να λειτουργήσουν σε συνδυασμό με το κομμάτι που διατάχτηκε να κινηθεί νότια (δηλαδή περίπου τρεις μεραρχίες, 12^η και 20^η και 7^η, προερχόμενες από τις δυνάμεις που βρίσκονταν στην Κεντρική Μακεδονία). Τα στρατεύματα Ηπείρου και Δυτικής Μακεδονίας είχαν την εξής δύναμη: 134 τάγματα πεζικού, 48 ίλες ιππικού, 22 ανεξάρτητους λόχους πυροβόλων, 61 λόχους διαβιβάσεων και σκαπανέων, 653 κανόνια (30 από αυτά αντιαρματικά), 194 όλμους των 81 χιλιοστών (βλ. Γρηγοριάδης, 1976: 98-99 και ΔΙΣ, ενθ. αν.: 93). Βέβαια, δεν θα μπορούσαν να κινηθούν ως ενιαίο σύνολο σε περιορισμένο χρόνο, ούτε οι συνθήκες το επέτρεπαν. Ο δε ιταλικός στρατός ήταν παρών και συνέχιζε επιθέσεις στο αλβανικό έδαφος. Πάντως, φαίνεται ότι υπήρχαν δυνατότητες για καλύτερες επιλογές αρκεί να είχαν ξεκινήσει οι μετακινήσεις νωρίτερα σε συνδυασμό με κομμάτι από την υπόλοιπη δύναμη της 1^{ης} Στρατιάς, που δεν έγινε.

Πιστεύουμε ότι αποτελεί λανθασμένη εκτίμηση πως δικαιολογημένα οι Έλληνες κράτησαν την αποστασιοποιημένη στάση από τα σχέδια των συμμαχικών δυνάμεων, με τη δικαιολογία ότι θα αυτοθυσιάζονταν προς χάριν της ασφαλούς υποχώρησης των Συμμάχων. Η διαταγή του Υπουργού Σιριτωτικών Νικολάου Παπαδήμα στις 16 Απριλίου για απόλυση συγκεκριμένων κλάσεων από τους εφέδρους κληρωτούς και για έγκριση να παραχωρήσουν οι στρατηγοί δύο μηνών άδειες σε σεβαστό αριθμό στρατιωτών σε μια τέτοια κρίσιμη στιγμή, σηματοδοτεί τη σωληρή απόφαση για παράδοση

(Heckstall-Smith & Baillie-Grohman, 1961: 59). Επίσης η έκκληση για ανακωχή του Μιάκου και του Δεμέστιχα στις 15 Απριλίου είναι ένα επιπλέον γεγονός που καταδεικνύει τη μοιραία ηττοπαθή εξέλιξη της ελληνικής στρατιωτικής διοίκησης. Η προσπάθεια του σιρατηγού Wilson στις 15 Απριλίου να συνομιλήσει με τον Τσολάκογλου στην Καλαμπάκα απέτυχε γιατί ο Τσολάκογλου ξαφνικά εξαφανίστηκε. Την ίδια ημέρα παρατηρείται ότι συμμαχικές δυνάμεις και ελληνικές καθώς και Γιουγκοσλάβοι στρατιώτες και πολίτες, κατέληξαν να συνωστίζονται άτακτα στον στενό δρόμο από Γρεβενά μέχρι Καλαμπάκα, προσπαθώντας να διαφύγουν νότια.

Ο ξένος Τύπος αποκάλεσε την ήττα των ελληνικών στρατευμάτων «μοντέρνα ελληνική τραγωδία». Στις 19 Απριλίου οι Γερμανοί μπήκαν στα Ιωάννινα και ο Τσολάκογλου στις 20 Απριλίου άρχισε επίσημες διαπραγματεύσεις με τον διοικητή της Γερμανικής Μεραρχίας των SS, Sepp Dietrich, για την παράδοση των 14 Μεραρχιών της Ελληνικής 1^{ης} Στρατιάς. Η παράδοση περιλαμβάνει τη συμφωνία να μην θεωρηθούν οι Έλληνες στρατιώτες αιχμάλωτοι πολέμου και να γυρίσουν στα σπίτια τους και οι αξιωματικοί να κρατήσουν το σπαθί τους. Στις 20 Απριλίου υπέγραψαν την παράδοση, αλλά η ιταλική διοίκηση απαίτησε να περιλαμβάνεται και η ίδια στη συμφωνία της παράδοσης. Έτσι οι Γερμανοί δέχτηκαν να υπογράψουν δεύτερη συμφωνία στη Θεσσαλονίκη στις 23 Απριλίου, με την υπογραφή της ιταλικής στρατιωτικής διοίκησης.

Το θέμα της διεκδίκησης της Ιταλίας ως νικήτριας στον πόλεμο εξαγριώσε την κοινή γνώμη των Ελλήνων. Για δε μερικούς Έλληνες έκανε τους Γερμανούς να φαίνονται, αν και κατακτητές, ως συμπαθέστερη δύναμη. Αναμφίβολα ένας φιλογερμανισμός είχε σχέση με τη Μεταξική εποχή και μεταξύ των ευνοουμένων Ελλήνων από το καθεστώς υπήρχαν άτομα που θα προτιμούσαν να περιέλθουν υπό την ηγεσία μιας Γερμανίας (βλ. Δημητράκης, 2009: 27-55). Ο Θεόδωρος Παγκαλος και ο Νικόλαος Μαυρουδής (μόνιμος υφυπουργός Εξωτερικών του Μεταξικού καθεστώτος) από νωρίς, από τις παραμονές της ειρήσεως υποστήριζαν τη συνθηκολόγηση της Ελλάδας με την Γερμανία (Κολιορούλος, 1977: 259). Στο πνεύμα αυτό το φιλογερμανικό και για το λόγο ότι η κατάσταση ήταν ανέλπιδη, φαίνεται να υπακούει μια μερίδα ιδιαίτερα υψηλόβαθμων Ελλήνων στρατιωτικών.

Η συμφωνία που υπογράφηκε στη Θεσσαλονίκη με την παρουσία των Ιταλών, είχε ως αποτέλεσμα να αναγκάσει το Γερμανικό Επιτελείο να προχωρήσει στη μοιραία του γεωγραφικού χώρου της Ελλάδας. Δηλαδή οι Γερμανοί παραχώρησαν τη φύλαξη του κύριου ορεινού όγκου της Ελλάδας στους Ιταλούς και κράτησαν τις πόλεις Θεσσαλονίκη, Αθήνα και Πειραιά και τα νησιά: Λέσβο, Χίο, Λήμνο, Βόρειες Σποράδες. Επίσης κράτησαν τη Ζώνη του Έβρου, την Κεντρική Μακεδονία, μέρος της Δυτικής Μακεδονίας και την Κρήτη, εξαιρουμένης της Ανατολικής Κρήτης (Γρηγοριάδης, 2011, τ.1: 120-121). Τα υπόλοιπα νησιά καθώς και τα Δωδεκάνησα και Επτάνησα τα πήραν οι Ιταλοί, αλλά σε μερικές περιπτώσεις μικρές γερμανικές φρουρές τοποθετήθηκαν προς ενίσχυση των ιταλικών δυνάμεων στα νησιά αυτά.

Γυρίζοντας πίσω στη μάχη του Αλιάκμονα, η 5^η Νεοζηλανδική Ταξιαρχία με διοικητή τον «Jimmy» Hargest, κρατούσε τα υψώματα του Ολύμπου μεταξύ Πέτρας και Αγίου Δημητρίου με τρία τάγματα το 28^ο, το 22^ο και το 23^ο και με την υποστήριξη ενός συντάγματος πεζικού, μιας αντιαρματικής πυροβολαρχίας, και τριών λόχων του 27^{ου} (MG) Νεοζηλανδικού Πυροβολικού Τάγματος. Στις 14 Απριλίου παρουσιάστηκαν τα πρώτα τμήματα του γερμανικού στρατού, 9^η Μεραρχία Πάντσερ, στα σημεία που βρισκόταν το 22^ο Νεοζηλανδικό Τάγμα και στις 15 Απριλίου πρωί-πρωί άρχισε η επίθεση των Γερμανών με καταγισμό πυροβολικού. Ταυτόχρονα οι επιτιθέμενοι είχαν αποστείλει μέρος της 2^{ης} Μεραρχίας Πάντσερ που περιλάμβανε ένα Πεζικό Σύνταγμα, το II/3^ο Πάντσερ Σύνταγμα, αντιαρματικά και αντι-αεροπορικές μονάδες και το III/74^ο Σύνταγμα Πυροβολικού, για να κτυπήσουν στο σημείο Μαυρονέρι όπου ενέδρευε το 28^ο Τάγμα των Μαορί με τέσσερις λόχους. Η 72^η Μεραρχία Πεζικού των Γερμανών προοριζόταν να κτυπήσει το δεξιό μέρος όπου ενέδρευε το 23^ο Τάγμα των Νεοζηλανδών στη κοιλάδα του Ταμου.

Η γερμανική επίθεση εστίασε το πρώτο κτύπημα στο 22^ο Νεοζηλανδικό Τάγμα που βρισκόταν στο κέντρο προστατεύοντας το στενό. Το τάγμα αυτό απαρτιζόταν από στρατιώτες των περιοχών Hawke's Bay και Taranaki με διοικητή τον αντισυνταγματάρχη Leslie Andrew μόνιμο στρατιωτικό με την υψηλότερη διάκριση «Victoria Cross» από τον 1^ο Παγκόσμιο Πόλεμο, τον οποίο θα συναντήσουμε και στην άμυνα του Μάλεμε στην Κρήτη. Οι Γερμανοί αφού βομβάρδισαν με το πυροβολικό, έπρεπε να κατασκευάσουν γέφυρα για να περάσουν στην άλλη όχθη, αλλά εδώ τους εμπόδιζε το συμμαχικό πυροβολικό της εφεδρείας, το οποίο βρισκόταν πίσω από την 5^η Νεοζηλανδική Ταξιαρχία. Η μάχη ενάντια στο 22^ο Νεοζηλανδικό Τάγμα στο κέντρο και δεξιά ενάντια στο 23^ο Νεοζηλανδικό Τάγμα, ήταν αφοδρή. Η ομίχλη δεν έδινε τη δυνατότητα στα τμήματα αυτά να δούνε τους επιτιθέμενους. Πάντως, εξάντλησαν τον χρόνο που τους είχε οριστεί για να κρατήσουν το στενό των Σερβίων πριν την υποχώρηση.

Οι Μαορί στο Μαυρονέρι αφού υπέστησαν βαρύ σφυροκόπημα από το γερμανικό πυροβολικό την 15^η Απριλίου, έχοντας ήδη μερικούς τραυματίες, αντίκρισαν την επομένη (16^η Απριλίου) τα οχήματα που μετέφεραν τα υπόλοιπα γερμανικά τμήματα να έρχονται από την Κατερίνη και να καλύπτουν μια απόσταση πάνω από 20 χιλιόμετρα. Παρ' όλα αυτά, δεν προίτησαν και κράτησαν μέχρι τη νύχτα της 16^{ης} Απριλίου, όπως τους είχε οριστεί, ώστε να δοθεί χρόνος μέχρι να οργανωθεί η υποστήριξη της υποχώρησης. Στη σύμπτυξη που έκαναν οι Μαορί αναρριχόμενοι 700 μέτρα υψηλότερα, σε απόκρημνη και λασπώδη πλαγιά, έχασαν επτά αντιαρματικά, τα οποία γκρεμίστηκαν στο βράθρο (Ewert, 2009: 156-162 και Γρηγοριάδης, 1976: 97-98). Οι μυστικές υπηρεσίες των Γερμανών για τους Μαορί είχαν κυκλοφορήσει προπαγάνδα στη Γερμανία ότι οι Σύμμαχοι στην απόγνωσή τους επιστρατεύουν και άγριους ανθρωποφάγους. Μπορεί να υποθέσει κανείς ότι ίσως είχαν δει τους Μαορί στην εκτέλεση του ιεροτελεστικού χορού Haka πριν τη μάχη.

Η υποχώρηση από την άμυνα στον Αλιάκμονα άρχισε τη νύχτα της 16^{ης} Απριλίου κατόπιν διαταγής του Wilson για νέα γραμμή άμυνας στις Θερμοπύλες. Παράλληλα, το 21^ο Τάγμα της 5^{ης} Ταξιαρχίας βρισκόταν στον Πλαταμώνα από τις 9 Απριλίου. Η 6^η Νεοζηλανδική Ταξιαρχία τοποθετήθηκε στο Τύρναβο για να βοηθήσει την οπισθοχώρηση. Το δε 26^ο Τάγμα της 6^{ης} Ταξιαρχίας, που είχε τοποθετηθεί βορειοδυτικά κοντά στην 19^η Αυστραλιανή Ταξιαρχία, αντιμετώπισε μεγάλες δυσκολίες για να περάσει τον ποταμό. Τελικά οι νεοζηλανδικές δυνάμεις από την άμυνα στον Αλιάκμονα κατάφεραν να οπισθοχωρήσουν σταδιακά με μικρές απώλειες (βλ. σκαρίφημα, McClymont, 1959: 239). Οι αυστραλιανές δυνάμεις παράλληλα που είχαν θέσεις δυτικά, αντιμετώπισαν σοβαρά προβλήματα στην οπισθοχώρηση, αφού δεν έτυχαν την υποστήριξη των ελληνικών, όπως είχε σχεδιαστεί. Οι ελληνικές δυνάμεις που επρόκειτο να βοηθήσουν, στις 16 Απριλίου βρίσκονταν σε πλήρη διάλυση.

Μετά την ήττα των ελληνικών δυνάμεων στα δυτικά και την κατάρρευση της άμυνας στον Αλιάκμονα, οι Σύμμαχοι έχασαν κάθε ελπίδα για βοήθεια από τους Έλληνες και προσπάθησαν να συγκεντρώσουν μέρος της εφεδρείας κοντά στην Καλαμπάκα για να προλάβουν πριν τους κυκλώσουν από τα δυτικά τα γερμανικά στρατεύματα. Στην άμυνα αυτή πήρε μέρος μια νεοζηλανδική πυροβολαρχία καθώς και άλλα νεοζηλανδικά τμήματα. Για να φτάσουν τα συμμαχικά στρατεύματα στην Καλαμπάκα χρειάστηκε υπεράνθρωπη προσπάθεια, ενώ η γερμανική αεροπορία κτυπούσε ασταμάτητα. Από 56 άρματα του 3^{ου} Τεθωρακισμένου Συντάγματος των Βρετανών διασώθηκαν μόνο τρία.

Από την ανατολική πλευρά του Ολύμπου το 21^ο Τάγμα στο Πλαταμώνα είχε διοικητή τον αντισυνταγματάρχη «Polly» Macky (δικηγόρο από το Auckland) και υποστήριξη από τον 19^ο Νεοζηλανδικό Λόχο Μηχανικού (Army Troops) υπό τον υιολοχαγό L.G. Williams. Σκοπός τους ήταν να φυλάξουν το στενό που κατέληγε έως την πλαγιά του Ολύμπου, στο τούνελ της σιδηροδρομικής γραμμής. Το επόμενο πρωί (15 Απριλίου) οι Γερμανοί επιτέθηκαν με τανκς και πεζικό (I/3 Pz Regt, I/304 Inf Regt και 2MC Bn) με κέντρο το κάστρο του Πλαταμώνα, και με ένα Τάγμα μοτοσικλετιστών στην πλαγιά. Στην εμφάνιση του εχθρού οι Νεοζηλανδοί προσπάθησαν να ανατινάξουν το τούνελ, αλλά διαπίστωσαν την τελευταία στιγμή ότι δεν είχαν τα κατάλληλα εργαλεία, αν και τελικά το κατόρθωσε με διάφορους αυτοσχέδιους τρόπους.

Η κύρια δύναμη του νεοζηλανδικού τάγματος είχε πάρει θέσεις στο Κάστρο του Πλαταμώνα και ένας λόχος στην πλαγιά του Ολύμπου, πάνω και γύρω αιό τον Άγιο Παντελεήμονα. Το τάγμα των Γερμανών μοτοσικλετιστών οδηγήθηκε στην πλαγιά και αφού κατέβηκε από τις μηχανές προσπάθησε να πάρει την πλαγιά. Οι αμυνόμενοι τους απώθησαν επιτυχώς. Τότε ο διοικητής των γερμανικών τμημάτων αντισυνταγματάρχη Hermann Balck του 1/3 Συντάγματος Πάντσερ μαζί με το (I/304) Πεζικό Σύνταγμα και ένα Λόχο Μηχανικού διέταξε να προχωρήσουν σε κατά μέτωπο επίθεση στο Κάστρο του Πλαταμώνα, αλλά ταυτόχρονα και στα υψώματα του Ολύμπου, επίθεση που κάλυπτε ολόκληρη την αμυντική γραμμή. Το 21^ο Νεοζηλανδικό Τάγμα βρέθηκε σε μειονεκτική θέση αιό το βράδυ της 15^{ης} Απριλίου, ιδιαίτερα από τη μεριά του Ολύμπου, έτσι

ώστε η 15^η Λιμοιρία αναγκάστηκε να παραδοθεί (McClymont, 1959; 244 κ.ε.). Οι επικοινωνίες είχαν κοπεί και δέχονταν διπλή εισήθηση: μία από περίπου 50 τανκς από τα βόρεια πεδινά στο κέντρο της αμυντικής γραμμής, και μια από την πλαγιά του Ολύμπου από το Τάγμα των μοτοσικλετιστών. Οι Νεοζηλανδοί το βράδυ της 15^{ης} Απριλίου σταμάτησαν να πυροβολούν λόγω έλλειψης πολεμοφοδίων. Το πρωί της 16^{ης} Απριλίου, αφού αποκατέστησαν τον αούρματο, ο διοικητής του Τάγματος Macky, στέλνει απεγνωσμένα μηνύματα στο αρχηγείο και ζητά βοήθεια, που δεν έφτασε ποτέ.

Τέλος, κατάφεραν να διαφύγουν και ως εκ θαύματος σώθηκαν προς χάριν της καθυστέρησης στην οποία αναγκάστηκε ο εχθρός, απασχολούμενος με την εξουδετέρωση του ναρκοπέδιου και των αγκαθωτών συρματοιλεγμάτων που είχαν αναπτύξει βόρεια κατά μήκος της αμυντικής γραμμής οι αμυνόμενοι. Η απόφαση του Balck να καθαρίσουν το ναρκοπέδιο για να προετοιμάσουν το έδαφος για την επικείμενη κάθοδο των στρατευμάτων τους, συνέβαλε στην καθυστέρηση, η οποία συνετέλεσε στη συνέχεια στο να μην προλάβουν οι Γερμανοί να μπουένη στη Λάρισα πρώτοι. Αν συνέβαινε το αντίθετο θα παγιδευόταν ξεκομμένη η συμμαχική δύναμη που υποχωρούσε από την άμυνα στον Αλιάκμονα.

Η Μάχη στα Τέμπη

Οι λεπτομέρειες αυτές αναδεικνύουν την αγωνιστικότητα και την επιμονή των τμημάτων του συμμαχικού στρατού. Και αν ακόμη θεωρηθεί ως ματαιοπονία η όλη προσπάθεια, αναγνωρίζει κανείς ότι πάντα η ιστορία των πολέμων καταλήγει σε μια τραγική ειρωνεία. Όλοι οι πόλεμοι είναι απονενομημένες πράξεις καταστροφής και των δύο εμπλεκομένων. Βέβαια, υπάρχουν μερικοί που θέλουν να πιστεύουν ότι ο πόλεμος δίνει τη δυνατότητα να υπερβούν οι άνθρωποι τους εαυτούς τους και να συμβάλλουν στις μεγάλες εξελίξεις. Το ερώτημα είναι όμως: Μπορούμε να αποδείξουμε ότι οι συνθήκες της ανθρώπινης διαβίωσης βελτιώνονται με τέτοιου είδους υπερβάσεις; Όσο απλοϊκό και αν φαίνεται το ερώτημα αυτό, για αυτούς που βρίσκονται εκτός πολέμου δικαιολογείται η πολυτέλεια να αναρωτιούνται. Πάντως, διαπιστώθηκε ότι ο φασισμός που υιοστήριξε την κοσμογονική εξέλιξη αποδείχθηκε καταστροφικός και όχι ενεργητικός, αν δίκαια αξιολογήσουμε τα αποτελέσματα της καταστροφής πάνω απ' όλα σε αριθμό θυμάτων.

Τα γεγονότα στον Πλαταμόνα έχουν συνέχεια και συνδέονται με την επόμενη γραμμή άμυνας που έστησαν οι συμμαχικές δυνάμεις στα Τέμπη, ακριβώς στο νότιο στόμιο της κοιλάδας. Ο Νεοζηλανδός υποστράτηγος Freyberg προσέτρεξε να μεριμνήσει για τις ταξιαρχίες του που οπισθοχωρούσαν από τα δυτικά του Ολύμπου και άφησε τα τμήματα του Πλαταμόνα στην προστασία των Αυστραλών. Το αρχηγείο των Αυστραλών κίνησε δικά του τμήματα ανατολικά του Πηνειού και νότια της κοιλάδας των Τεμπών. Εκεί συγκεντρώθηκε και διαμοιράστηκαν οι δυνάμεις σε μια καινούργια γραμμή άμυνας που ονομάστηκε Δύναμη Allen. Η δύναμη αυτή υπό τον Αυστραλό ταξίαρχο A.S. Allen περιλάμβανε τα αυστραλιανά τάγματα (2/2^ο, 2/3^ο) και δύο Τάγματα από τη 16^η Ταξιαρχία του Allen και επίσης τους απομειναντες διασωθέντες του 21^ο Τάγματος των Νεοζηλανδών από τον Πλαταμόνα. Επίσης περιλάμβανε έναν νεοζηλανδικό ουλαμό του 7^{ου} Νεοζηλανδικού αντιαρματικού Συντάγματος, το 4^ο Νεοζηλανδικό Πεδινό Σύνταγμα, και μερικά οχήματα σπλισμένα με σπλοπαλυβόλα Bren. Το 21^ο Νεοζηλανδικό Τάγμα του Macky τοποθετήθηκε στο τέλος της κοιλάδας του Πηνειού, αν και ήδη είχε απολέσει ζωτικό μέρος της δύναμής του από την άμυνα στον Πλαταμόνα. Με απόφαση της αυστραλιανής διοίκησης έπρεπε να κρατήσει την άμυνα μέχρι την 19^η Απριλίου, ορίζοντας σύμφωνα με τη διαταγή: όποιο και αν είναι το τμήμα.

Το τάγμα αυτό των Νεοζηλανδών για να πάρει θέση κατάφερε να περάσει τα τμήματά του και μέρος του εξοπλισμού νότια του Πηνειού, τραβώντας στην αντίπερα όχθη του ποταμού με σκοινιά μια πλωτή σχεδία που έφτιαξαν ειτόπου. Τα βαρύτερα όπλα και οχήματα τα έστειλε ο Macky από το βουνό κατά μήκος της σιδηροδρομικής γραμμής όπου υπήρχε γέφυρα και διέταξε, αφού περάσουν να ανατινάξουν και αυτό το δεύτερο τούνελ και επίσης τη γέφυρα, και να καταστρέψουν κατά διαστήματα τη σιδηροδρομική γραμμή. Το 2/2 Τάγμα των Αυστραλών μπήκε στην ίδια γραμμή άμυνας με το

21^ο των Νεοζηλανδών. Οι δυνάμεις του ταξιαρχου Allen (περιλαμβανομένου του Τάγματος 2/3) συμπλήρωσαν τα κενά της άμυνας νοτιότερα. Το σχέδιό τους απέβλεπε στο να εξαναγκάσουν τον εχθρό να συμπυκνωθεί στο στενό της κοιλάδας των Τεμπών, δημιουργώντας έναν ευκολότερο στόχο.

Τα γερμανικά στρατεύματα της 6^{ης} Gebirgs Μεραρχία (της Μεραρχίας που διέσπασε το Ρούπελ) κατόρθωσαν να φτάσουν στο χωριό Γόννοι που βρίσκεται νότια του Ολύμπου και δυτικά του ποταμού, πλησίον της δύναμης του 21^{ου} και του 2/2^{ου} (νεοζηλανδικού και αυστραλιανού τάγματος αντίστοιχα). Έφτασαν οι Γερμανοί στους Γόννους το μεσημέρι της 17^{ης} Απριλίου με την υποστήριξη προωθημένων τμημάτων και με ρίψεις αλεξιπτωτιστών από αεροεισόα μεταφοράς. Το αιόγειμα έφτασε και ο διοικητής υποστράτηγος Ferdinand Schöner. Την επομένη το πρωί, 18 Απριλίου, επιτέθηκαν στα τμήματα των Συμμάχων που βρίσκονταν ανατολικά τους και αφού πέρασαν το ποτάμι οδηγήθηκαν προς το χωριό Ευαγγελισμός. Στο μεταξύ έφτασαν και τα τμήματα της γερμανικής δύναμης του Hermann Balck από τον Πλαταμώνα διαμέσου της κοιλάδας. Οι Σύμμαχοι και πάλι είχαν να αντιμετωπίσουν μια κατά πολύ μεγαλύτερη δύναμη, η οποία μάλιστα κατά μία έννοια τους είχε κυκλώσει.

Παρά την ηρωική άμυνα που αντέταξαν, ένα προς ένα τα τμήματα του νεοζηλανδικού τάγματος υποχώρησαν και προσπάθησαν να διαφύγουν μέσα από τις αυστραλιανές μονάδες άμυνας που βρίσκονταν στις μετόπισθεν. Αλλά σύντομα και οι αυστραλιανές δυνάμεις είχαν την ίδια τύχη και αναζήτησαν διέξοδο νότια. Φημολογείται ότι έγιναν λάθη. Ένα τμήμα των Αυστραλών, λόγω λάθους εικοινωνίας και παρερμηνείας της κατάστασης, άφησε ακάλυπτο ζωτικής σημασίας κομμάτι της άμυνά του, δημιουργώντας μια διόδο την οποία εκμεταλλεύτηκαν οι γερμανικές δυνάμεις. Κάτι ανάλογο είχε συμβεί και στη μάχη νότια της Βεύης στο Κλειδί. Τελικά η διαφυγή στη Λάρισα έγινε υπό δραματικές συνθήκες με απεγνωσμένες προσπάθειες και με πολυάριθμους νεκρούς και τραυματίες για το 21^ο Τάγμα των Νεοζηλανδών, αλλά και για ολόκληρη τη Δύναμη Allen.

Τα γεγονότα πείθουν ότι ο αμυνόμενος χρειάζεται χρόνο για την κατάλληλη προετοιμασία και η τακτική του αμείνομαι-και-υποχωρώ που τους ανάγκαζε να στήσουν αμυντική γραμμή μέσα σε μερικές ώρες, ήταν αναπόφευκτο ότι θα οδηγούσε σε απογοητευτικά αποτελέσματα. Αξίζει επίσης να σκεφτεί κανείς και το θέμα της τροφοδοσίας και υγιεινής, όταν μέσα σε ένα χρονικό διάστημα οκτώ ημερών έχουν δώσει αλληπάλληλες μάχες σε διαφορετικές θέσεις και έχουν καλύψει πάνω από διακόσια χιλιόμετρα, μέρος των ομοίων πεζοπορώντας. Όσον αφορά στην τροφοδοσία υπάρχουν καταθέσεις σε μαρτυρίες και ημερολόγια πως κατά διαστήματα λιμοκτονούσαν, είτε γιατί έχασαν τις προμήθειες, είτε γιατί έχασαν τα μαγειρεία τους. Λέγεται ότι οι Νεοζηλανδοί βρήκαν το χωριό Τέμπη (λίγο πιο βόρεια από εκεί που οχυρώθηκαν) εγκαταλελειμμένο, και έφαγαν για πρώτη φορά μετά από μέρες τις κότες που είχαν αφήσει πίσω τους στο κοτέτσι οι κάτοικοι που αποχώρησαν αιφνιδιαστικά στα υψώματα του κάτω Ολύμπου.

Υπάρχει και η άποψη ότι οι Σύμμαχοι δεν ήταν κατάλληλα συντονισμένοι μεταξύ τους. Λέγεται ότι η ξαφνική άφιξη του Freyberg για να μάθει για την τύχη του 21^{ου} Τάγματος στο αρχηγείο των Αυστραλών δεν συγκρίνεται με την αδιαφορία που επέδειξε ο Blamey σχετικά με τις εξελίξεις σε αυτή τη συγκεκριμένη μάχη των Τεμπών (βλ. Ewer, 2009: 192 κ.ε. και 204). Ως συμπέρασμα από τα λεγόμενα του ιστορικού συγγραφέα Ewer είναι πως το αρχηγείο ενδιαφερόταν μόνο για την καθυστέρηση του εχθρού, χωρίς να υπολογίζει το τίμημα σε ανθρώπινα θύματα. Όπως φαίνεται τμήματα από τις εφεδρείες που εστάλησαν για να αποφευχθεί η καταστροφή της Δύναμης Allen, το στρατηγείο τα τοποθέτησε αρκετά νότια, στο Μακρυχώρι, ώστε να παρουσιάσουν μια νέα άμυνα και όχι για να διασώσουν άμεσα την κατατρεγμένη Δύναμη Allen (Ewer, 2009: 196).

Από το νεοζηλανδικό 21^ο Τάγμα φαίνεται πως μόνο 132 άντρες του έμειναν για να συνεχίσουν υποχωρώντας. Ο Macky γλύτωσε φεύγοντας προς τη θάλασσα και κατάφερε να παρουσιαστεί αργότερα μέσω Αιγαίου στην Κρήτη. Μάλιστα οι αριθμοί για τους Νεοζηλανδούς του 21^{ου} Τάγματος έχουν ως εξής: 14 νεκροί, 26 τραυματίες και 235 αιχμάλωτοι (Ewer, 2009: 204-205). Το ίδιο αποδεκατίστηκαν και τα τμήματα των Αυστραλών, ιδιαίτερα τα Τάγματα 2/2 και 2/3. Μερικοί άντρες από τη Δύναμη Allen κατάφεραν και κρύφτηκαν στα βουνά, ή διέφυγαν στα νησιά μέσω Πηλίου. Πάντως, η αντίσταση που πρόσφεραν μέχρι τη 19^η Απριλίου είχε ως αποτέλεσμα τα γερμανικά τμήματα να μην προλάβουν να μπουν στη Λάρισα πριν από τα συμμαχικά τμήματα.

Ο Ταξίαρχος Allen στην έκθεση που έγραψε στη διοίκηση της 6^{ης} Αυστραλιανής Μερμιχίας στις 20 Απριλίου λέγεται ότι αιτιολογεί την υποχώρηση από τον Πλατάμωνα του 21^{ου} Νεοζηλανδικού Τάγματος και του Νεοζηλανδικού Πεδινού Συντάγματος, με την αιτιολογία ότι αυθαιρέτησαν χωρίς να λάβουν ανωτέρα διαταγή (Ewer, 2009: 205). Οι Νεοζηλανδοί αντιπρότειναν ότι είχαν χάσει την επικοινωνία και αναγκάστηκαν να αυθαιρέτησουν σύμφωνα με τις επικρατούσες απειλητικές συνθήκες. Το δίδαγμα από τα γεγονότα είναι ότι δεν πρέπει να αναμειγνύονται τμήματα διαφορετικών εθνότητων σε στρατιωτικές επιχειρήσεις, γιατί δεν φαίνεται να εναρμονίζονται εύκολα μεταξύ τους και στο τέλος ο ένας ρίχνει τα λάθη στον άλλον.